

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESĪBSARGS

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010; Tālr.: 67686768; Fakss: 67244074; E-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv

Rīgā

2011.gada 31.janvārī Nr.1-5/24
Uz 12.01.2011. Nr.1-04/19-pav

Latvijas Republikas Satversmes tiesai
Jura Alunāna ielā 1,
Rīga, LV-1010

Viedoklis lietā Nr. 2010-67-01

2011.gada 14.janvārī Tiesībsarga birojā ir saņemta Satversmes tiesas 2011.gada 12.janvāra vēstule Nr.1-04/19-pav. Ar Latvijas Republikas Satversmes tiesas tiesneses A.Brantas 2011.gada 10.janvāra lēmumu Tiesībsargs ir atzīts par pieaicināto personu lietā Nr. 2010-67-01 „Par Latvijas Sodu izpildes kodeksa 51.panta trīspadsmitās daļas 1.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 107.pantam”. Saskaņā ar minēto Tiesībsargam lūgts līdz 2011.gada 31.janvārim rakstveidā izteikt viedokli par jautājumiem, kam pēc Tiesībsarga ieskata varētu būt nozīme lietā, kā arī iesniegt Tiesībsarga rīcībā esošās dokumentu kopijas par šiem jautājumiem.

Satversmes 107.pants noteic, ka „*ikvienam darbiniekam ir tiesības saņemt veiktajam darbam atbilstošu samaksu, kas nav mazāka par valsts noteikto minimumu [...]*”.

Likumdevējs ar apstrīdēto normu, Latvijas Sodu izpildes kodeksa 51.panta trīspadsmitās daļas 1.punktu, personām, kuras veic darbu ieslodzījumu vietās, ir noteicis atšķirīgu darba samaksas minimumu kā pārējiem strādājošiem. Apstrīdētā norma noteic, ka minimālā stundas tarifa likme un minimālā mēneša darba alga notiesātajiem atbilstoši viņu veiktajam darbam un resocializācijas mērķiem ir 50 procenti no valstī noteiktās minimālās stundas tarifa likmes un minimālās mēneša darba algas normālā darba laika ietvaros notiesātajiem, kas sodu izcieš slēgtajā vai daļēji slēgtajā cietumā.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka nodarbinātie ieslodzītie un nodarbinātie, kas neatrodas ieslodzījumā, nav uzskatāmi par personu grupām, kas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos (sk. Satversmes tiesas 2007.gada 14.jūnija sprieduma Nr.2006-31-01 14.3. apakšpunktu).

Latvijas Sodū izpildes kodekss saskaņā ar tā 1.panta pirmo daļu reglamentē Krimināllikumā paredzēto kriminālsodu izpildes noteikumus un kārtību, notiesāto tiesisko statusu, valsts un pašvaldību iestāžu kompetenci sodu izpildē un astotajā nodaļā paredz specifiskas normas, kas nosaka ieslodzīto iesaistīšanu darbā un darba samaksu. Ieslodzītie izcieš brīvības atņemšanas sodu, kas tiek realizēts ar valsts varas piespiedu mehānisma palīdzību. Ņemot vērā īpašo ieslodzīto personu statusu, saskaņā ar Latvijas Sodū izpildes kodeksa 51.pantu ieslodzīto iesaistīšana darbā notiek ar brīvības atņemšanas iestādes priekšnieka rakstveida lēmumu, kas saskaņots ar Ieslodzījuma vietu pārvaldi, nodrošinot viņu uzraudzību. Notiesātos, kuri sodu izcieš atklātajā cietumā, ar brīvības atņemšanas iestādes priekšnieka rakstveida lēmumu var nodarbināt ārpus tās pašvaldības administratīvās teritorijas, kurā atrodas brīvības atņemšanas iestāde. Brīvības atņemšanas iestāde nodrošina notiesāto uzraudzību un atgriešanos iestādē pēc darba laika beigām.

Ieslodzījumā esošām personām nav jāsedz virkne izdevumu sevis uzturēšanai kā strādniekam brīvībā, kas ir viens no minimālās darba samaksas nodrošinājuma mērķiem. Starptautiskā pakta Par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām, kas Latvijai ir saistošs no 1992.gada, 7.pants garantē tiesības uz „[...] atlīdzību, kas nodrošina visiem strādājošajiem vismaz apmierinošu eksistenci viņiem pašiem un viņu ģimenēm saskaņā ar šā pakta noteikumiem”. ANO dalībvalstīm ziņojumā par Starptautiskā pakta Par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām ievērošanu kā viens no faktiem jānorāda minimālā darba samaksa 10 gadus atpakaļ, 5 gadus atpakaļ un šobrīd, stādot tos pretim dzīves dārdzības pieaugumam¹. Minimālās darba samaksas noteikšanas galvenais mērķis ir nodrošināt minimālo limitu, par ko persona var segt izdevumus pa dzīvesvietu, pārtiku, uzturu, apģērbu u.c. Ieslodzījumu vietas tiek uzturētas par valsts līdzekļiem. Latvijas Sodū izpildes kodeksa 77.pantā paredzēts minimums ar brīvības atņemšanu notiesāto personu materiālo un sadzīves vajadzību apmierināšanai, līdz ar to ieslodzījuma vietā nav tās pašas minimālās sadzīves un uztura nepieciešamās prasības kā brīvībā un nodarbinātībai ieslodzījumā ir citi mērķi. Eiropas cietuma noteikumu 72.2. punktā noteikts: „*lai gan finansiālā peļņa, ko dod ražošana attiecīgā iestādē, var kalpot tās līmeņa paaugstināšanai un apmācības kvalitātes celšanai, ieslodzīto intereses un viņu sodu izciešana nedrīkst tikt pakļauta šim mērķim*”.²

¹ Edie A. Economic, Social and Cultural rights, Martinus Nijhoff Publishers, London, 2001, p.600.

² <http://www.uncjin.org/Laws/prisrul.htm>

Eiropas cietumu noteikumu 71.1.punktā noteikts, ka „*darbs ieslodzījumu vietā jāuzskata par pozitīvu iestādes darba organizācijas, apmācības un soda izciešanas režīma elementu*”³. Tiesībsargs ar 2010.gada 26.maija vēstuli Nr.1-5/120 Tieslietu ministrijai ir atbalstījis Tieslietu ministrijas viedokli, kas sniegts Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijai (uz 21.04.2010. Nr.9/6-2-n/148-(9/10), kur detalizēti skaidroti ieslodzīto nodarbinātības jautājumi un uzsvērts resocializācijas mērķis ieslodzīto nodarbinātībā. Tieslietu ministrija norāda, ka piecdesmit procenti no sabiedrībā noteiktās minimālās darba samaksas ir taisnīga atlīdzība par paveikto darbu, jo notiesātajiem, atšķirībā no sabiedrībā nodarbinātajiem, nav jānodrošina sev iztika, notiesāto iztika tiek nodrošināta neatkarīgi no tā, vai notiesātais ir vai nav nodarbināts (skat. pielikuma Nr.1. 3., 4.lpp.).

Ņemot vērā iepriekš minēto, minimālās stundas tarifa likme un minimālās mēneša darba alga noteikšana notiesātajiem 50 procentu apmērā no valstī noteiktās minimālās stundas tarifa likmes un minimālās mēneša darba algas atbilstoši viņu veiktajam darbam un resocializācijas mērķiem ir atzīstama par tiesisku un nav pretrunā ar Satversmes 107.pantu.

Pielikumā:

1. Tieslietu ministrijas viedokļa, kas sniegts Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijai (uz 21.04.2010. Nr.9/6-2-n/148-(9/10) kopija uz 7 lpp.
2. Tiesībsarga 2010.gada 26.maija vēstules Tieslietu ministrijai Nr.1-5/120 kopija uz 1 lpp.

Ar cieņu,
Tiesībsargs

Romāns Apsītis

Bērziņa 67686768

³ <http://www.uncjin.org/Laws/prisrul.htm>